

Укладачі:

Фещенко Ю. І., акад. НАМН України, д-р мед. наук, проф.;
Полянська М. О., зав. відділенням діагностики, терапії і клінічної
фармакології захворювань легень, канд. мед. наук; Гуменюк Г. Л.,
старш. наук. співроб., д-р мед. наук; Ігнат'єва В. І.,
старш. наук. співроб., канд. мед. наук; Москаленко С. М.,
старш. наук. співроб., канд. мед. наук; Опімах С. Г.,
старш. наук. співроб., канд. мед. наук; Зволь І. В., лікар,
канд. мед. наук; Власова Н. А., лікар; Галай Л. А., лікар; Чумак І. В.,
лікар (ННЦ ФПА НАМНУ).

Рецензенти:

Дзюблик О. Я., зав. відділенням технологій лікування неспецифічних
захворювань легень ННЦ ФПА НАМНУ, д-р мед. наук, проф.;

Зайков С. В., професор кафедри респіраторної медицини та
фтизіопульмонології Національного університету охорони здоров'я
України імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

Голова профільної проблемної комісії МОЗ та НАМН України:
академік НАМН України, д-р мед. наук, проф. Ю. І. Фещенко

Голова експертної комісії: д-р мед. наук, проф. І. А. Калабуха

Відповідальний за випуск:

Державна установа “Національний науковий центр фтизіатрії,
пульмонології та алергології імені Ф. Г. Яновського Національної
академії медичних наук України”, 03038, м. Київ,
вул. М. Амосова, 10.

Тел. (044) 275 54 88, факс. (044) 275 21 18.

E-mail: secretar@ifp.kiev.ua

Тираж 90 прим.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Державна установа

“Національний науковий центр фтизіатрії, пульмонології
та алергології імені Ф. Г. Яновського
Національної академії медичних наук України”
(ННЦ ФПА НАМНУ)

УДК 616.248-06:616.89-008.441]-085:355

Випуск із проблеми
"Фтизіатрія і пульмонологія"

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Державної установи
«Національний науковий центр фтизіатрії,
пульмонології та алергології
імені Ф. Г. Яновського НАМН України»,
протокол № 7
від «23» вересня 2026 р.

**АЛГОРИТМ ПРИЗНАЧЕННЯ ДОДАТКОВОЇ ТЕРАПІЇ
ПРИ УСКЛАДНЕНОМУ ПЕРЕБІГУ ТЯЖКИХ ЗАГОСТРЕНЬ
БРОНХІАЛЬНОЇ АСТМИ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА
ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК
ВОЄННИХ ДІЙ**

(інформаційний лист)

Київ 2026

Пропонується для впровадження в практику лікувально-профілактичних закладів терапевтичного та пульмонологічного профілю алгоритм призначення додаткової терапії при ускладненому перебігу тяжких загострень бронхіальної астми у військовослужбовців та цивільних осіб, постраждалих внаслідок воєнних дій, який розроблений у відділенні діагностики, терапії та клінічної фармакології захворювань легень ННЦ ФПА НАМНУ, суть якого полягає у тому, що хворим, військовослужбовцям та цивільним особам, постраждалим внаслідок воєнних дій, з ускладненим перебігом тяжких загострень бронхіальної астми проводять анкетування за шкалою тривоги Бека та індексом тяжкості безсоння і при виявленні ознак тривожних розладів та безсоння додатково до терапії загострень астми (системними кортикостероїдами, швидкодіючими інгаляційними бронходилататорами, киснем), призначають реабілітаційні заходи для корекції симптомів тривоги та безсоння (згідно Рекомендацій для населення під час воєнного стану Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України), завдяки чому досягається підвищення ефективності лікування хворих.

Даний алгоритм пропонується вперше, аналоги відсутні.

Бронхіальна астма (БА) є одним із найпоширеніших хронічних розладів здоров'я, при якому надто складними для пацієнтів є періоди загострення захворювання, котрі загрожують життю хворих, сприяють інвалідизації та обумовлюють значний тягар для системи охорони здоров'я. Тяжке загострення астми і навіть смерть від нього може статися в будь-якого хворого на БА. Причинами, що призводять до загострень, можуть бути вплив подразників оточуючого середовища, інфекційних чинників, контакт з алергенами, забруднення повітря або подвоєння рівня пилку трав і кількості спор грибів, відсутність прихильності до лікування, певний вплив також мають супутні захворювання.

Відсутність доступу до медичної допомоги в умовах бойових дій та у прифронтових регіонах, психологічний стрес, тривога та депресія, соціально-економічні проблеми також є потужними предикторами загострень астми і поганого контролю її перебігу. Важливими чинниками впливу на перебіг бронхіальної астми є психологічна травма та висока ймовірність панічних атак, що

загострюють респіраторні симптоми та погіршують відповідь на стандартну терапію, тому призначення додаткової терапії при ускладненому перебігу тяжких загострень бронхіальної астми у таких хворих є актуальним.

Алгоритм, що пропонується, полягає у тому, що хворим, військовослужбовцям та цивільним особам, постраждалим внаслідок воєнних дій, з ускладненим перебігом тяжких загострень бронхіальної астми проводять анкетування за шкалою тривоги Бека та індексом тяжкості безсоння і при виявленні ознак тривожних розладів (шкала тривоги Бека > 15 балів) та безсоння (індекс тяжкості безсоння > 14 балів) додатково до терапії загострень астми (системними кортикостероїдами, швидкодіючими інгаляційними бронходилататорами, киснем), призначають реабілітаційні заходи для корекції симптомів тривоги та безсоння (фізичні вправи для корегування стану тривожності та занепокоєння і заходи для покращення якості сну при його розладах згідно рекомендацій для населення під час воєнного стану Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України), завдяки чому досягається підвищення ефективності лікування хворих.

Застосування запропонованого алгоритму дозволяє:

- виявити клінічно значущу тривогу у 90,0 % хворих;
- виявити клінічно значуще безсоння у 55,0 % хворих;
- зменшити рівень тривоги на 11 балів за шкалою тривоги Бека;
- зменшити рівень безсоння на 9 балів за шкалою тяжкості безсоння;
- покращити переносимість фізичного навантаження в тесті з 6-хвилинною ходьбою на 38 метрів;
- досягти клінічної ефективності у 85,0 % хворих, що на 15,0 % перевищує ефективність лікування в контрольній групі.

Розроблений алгоритм простий у виконанні, фізіологічний, не потребує додаткових ресурсів, легко доступний для практичної медичної мережі, що дає змогу рекомендувати його для лікування ускладненого перебігу тяжких загострень бронхіальної астми у військовослужбовців та цивільних осіб, постраждалих внаслідок воєнних дій.